

Carolina Anna Piller - Polak

Op 30 juli 1910 wordt Carolina Anna Polak geboren. Zij is de oudste dochter van Grietje Sanders en Henri Samuel Polak. Het gezin woont dan in Rotterdam. Al snel na Carolina's geboorte verhuist het gezin in 1911 naar Maastricht. Grietje en Henri hebben daar namelijk hotel Wilhelmina gekocht dat gelegen was aan de Wilhelminasingel 88.¹ In 1914 is er gezinsuitbreiding met de geboorte van Carolina's broertje David Samuel Polak (18 juni 1914 – 1943). In 1921 wordt haar zusje Anna (Ans) geboren (24 september 1921 – 1981).

Eind januari/begin februari 1930 neemt een jongeman uit Amsterdam zijn intrek in het Koosjere Hotel Wilhelmina. Zijn naam is David Piller. Klaarblijkelijk springt er een vonk over tussen David en Carolina want op 27 maart 1931 trouwen ze.²

Trouwfoto David en Carolina 1931

Dankbetuiging - Telegraaf 31 maart 1931

Al snel is Carolina in verwachting en op 8 februari 1932 wordt zoon Bernard-Henri geboren. Een goed jaar later, op 2 januari 1933, vertrekt Carolina met haar gezin en haar ouders naar de Wilhelminalaan 70 in Valkenburg waar Grietje en Henri Samuel sinds juni 1927 het Pension/Restaurant Den Halder uitbaten.³

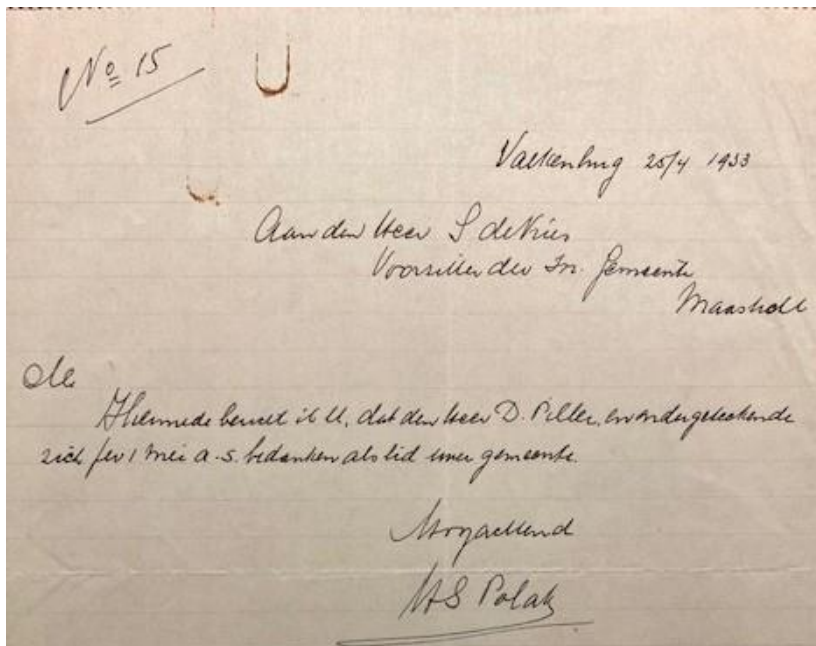
Limburgs Dagblad 7 januari 1933

¹ Zie biografie Joseph en Selma Sanders geschreven door Ernst Homburg, te vinden op www.struikelsteentjes-maastricht.nl

² Regionaal Historisch Centrum Limburg, Burgerlijke Stand in Limburg: Maastricht 1796-1942, archiefnr. 12.059, inventarisnr. 224.

³ T. Verwijen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

David en zijn schoonvader Henri Polak brengen ook het bestuur van de hoofdsynagoge in Maastricht op de hoogte van hun vertrek naar Valkenburg.⁴

Het verblijf in Valkenburg is maar van korte duur: in april 1934 sterft Carolina's vader⁵ en twee maanden later keert ze met haar gezin en moeder terug naar Maastricht. Ze gaan wonen aan de Scharnerweg 108.⁶ Hier wordt op 15 april 1935 haar tweede zoon Henri Samuel geboren.

Henri Samuel (I) en Bernard Henri (1935)

Carolina met haar zonen (1935)

⁴ Regionaal Historisch Centrum Limburg, archiefnr. 21.284a inventarisnr. 156.

⁵ Volgens overlevering pleegt Henri Samuel zelfmoord. T. Verwijen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

⁶ De persoonskaart van David Piller vermeldt dat het hij op dit adres is geregistreerd op 14 juni 1934. Het huisnummer is later omgenummerd in 132 - Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174.

Ondertussen werkt David als handelsreiziger in textiel.⁷ Na een goede anderhalf jaar verhuist het gezin opnieuw en betreft eind februari 1937 een huurhuis aan de Koning Clovisstraat 57b in Maastricht.⁸ De woning is eigendom van Jacobus Lambertus Smeets, die zelf een paar deuren verderop woont op nummer 79.⁹ In de periode eind december 1937 - maart 1942 wonen opeenvolgend drie dienstmeisjes bij de Pillers in.¹⁰

De Tweede Wereldoorlog breekt uit

Met de bezetting van Nederland door de Duitsers wordt de vrijheid van de Joodse inwoners steeds verder ingeperkt; lid zijn van een sportclub, wandelen in parken, bioscopen bezoeken, naar school gaan, een bedrijfje runnen, het wordt allemaal verboden. Op 24 augustus 1942 gaat de Maastrichtse gemeentepolitie op pad met een aangetekende brief bestemd voor 159 Joodse stadsgenoten. Het is een oproep tot deportatie naar Westerbork die de volgende dag al zal plaatsvinden.¹¹ Carolina en haar gezin ontspringen de dans want zij hebben een *Sperre bis auf Weiteres* toegekend gekregen door de *Sicherheitsdienst* (SD).¹² Die danken zij waarschijnlijk aan het feit dat David op 19 augustus 1942 hoofd van de inkoopcommissie bij de Joodse Raad in Maastricht is geworden.¹³

Onderduik in België & arrestatie

Inmiddels is het drukker geworden in huize Piller. Op 7 augustus 1942 zijn Paul Sommer en zijn echtgenote Carla Sommer-de Vries bij hen ingetrokken. Overigens zullen zich daar in maart 1943 nog bij voegen Arnold Sandhaus en zijn vrouw Johanna.¹⁴ Dan volgt op 10 en 11 november 1942 een razzia waarbij Joodse inwoners worden opgehaald en op transport worden gezet naar Westerbork. Ook nu beschermt de *Sperre* Carolina en haar gezin tegen deportatie. Wanneer eind maart 1943 de hoogste SS'er in Nederland Hanns Albin Rauter opdracht geeft om acht Nederlandse provincies, waaronder Limburg, *Judenfrei* te maken worden alle *Sperres* ingetrokken. De Joden die nog legaal in die provincies wonen moeten zich voor 10 april 1943 melden in Kamp Vught. Ook Carolina en haar gezin.¹⁵ Ze besluiten onder te duiken in België.¹⁶

⁷ Persoonskaart David Piller.

⁸ Grietje Polak, de moeder van Carolina is al in april 1936 (terug) verhuisd naar de Wilhelminasingel 88 in Maastricht - Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174.

⁹ Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie 20108B1947 box 157, dossier 652 Jordans.

¹⁰ Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174.

¹¹ Van de 159 opgeroepen uit de gemeente Maastricht waren er 29 niet thuis. H.A.J. van Rens, De vervolging van joden en Sinti tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse provincie Limburg (diss. Amsterdam UvA), Uitgeverij Verloren (Hilversum) 2013, Dare.uva.nl, p. 122.

¹² Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie 20108A1734 / Email Erik van Rijsselt d.d. 29-7-2021.

¹³ Email Erik van Rijsselt d.d. 10-12-2021. Die functie staat vermeld op Davids persoonskaart.

¹⁴ Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr 2174. Het echtpaar Sandhaus woonde hiervoor aan het Oranjeplein 4-a te Maastricht. Van hier uit zullen ze uiteindelijk onderduiken bij verzetsman Derk van Assen aan de Cannerweg 124 in Maastricht. Zie hun biografieën opgesteld door Erik van Rijsselt op www.struikelsteentjes-maastricht.nl

¹⁵ Het gezin Piller komt voor op de lijst van de SD/ gemeente Maastricht opgemaakt op 30 maart 1943. Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie 20108A1739 J1 1964/3391 / Email Erik van Rijsselt d.d. 11-12-2021

¹⁶ De bewoner die vervolgens in het huis komt te wonen is Hein Jordans. Hij verklaart na de oorlog dat de huisbaas van de familie Piller, Jacob Smeets hen naar België heeft gebracht. RHCL, GAM Gemeentepolitie 20108B, Box 159, Jaar 1947, Dossier 14, p. 7.

Maar het gaat mis: in mei 1943 wordt David in België is opgepakt met een vals identiteitsbewijs. Hierop staat dat David -alias Désiré Peeters- sinds 12 februari 1942 in de gemeente Crainhem (Brussel) woont aan de Koningin Astridstraat 42. Deze datum is misleidend; de Pillers zijn pas tussen eind maart '43 – 10 april '43 ondergedoken. Bovendien staat op het valse ID-bewijs vermeld: 'seit 4 Wochen illegal in Brüssel - letzte Wohnung Maastricht, Koning Clovisstraat 57b' en dat past naadloos in de reconstructie van de tijdlijn. Of David zijn valse papieren in Nederland of in België heeft ontvangen is onbekend.¹⁷

David Pillers valse identiteitsbewijs. Bron: Algemeen Rijksarchief België, Dienst Archief Oorlogsslachtoffers

Na zijn arrestatie komt David op 25 mei 1943 terecht Kazerne Dossin in het Belgische Mechelen, een oude legerkazerne die tijdens de Tweede Wereldoorlog als verzamel- en doorvoerkamp werd gebruikt. De leefomstandigheden zijn er erbarmelijk. Op de inschrijvingslijst staat dat Davids beroep kok (Koch) is. Hoopte hij op een grotere overlevingskans door een praktisch beroep op te geven?

Deportatie naar Auschwitz

Na ruim twee maanden verblijf in Kazerne Dossin wordt David 31 juli 1943 op transport XXI gezet en naar Auschwitz-Birkenau gedeporteerd. Aan boord zaten 1.563 vrouwen, mannen en kinderen. Om deze 1.563 te verzamelen waren drie maanden nodig.¹⁸ David wordt vrijwel meteen na aankomst in Auschwitz vermoord. Zijn sterfdatum is vastgesteld op 3 augustus 1943.¹⁹ David is dan 39 jaar oud.

Op de dag dat David in Auschwitz wordt vermoord, worden Carolina, haar zoontjes, moeder, broer en diens echtgenote Betty Cohen ingeschreven in Kazerne Dossin.²⁰

¹⁷ Email Dorien Stuyven, archivaris Kazerne Dossin, d.d. 14-9-2021.

¹⁸ Email Jarno Maertens, archivaris Kazerne Dossin, 3-12-2021.

¹⁹ Melding van de Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten, Ministerie van Justitie d.d. 1-4-1954, Aktenummer 429/1954. RHCL, archiefnr. 12.131, inv. nr. 3189.

²⁰ Email d.d. 3 december 2021 van J. Maertens, archivaris Kazerne Dossin. Zie ook inschrijvingslijst Kazerne Dossin.

Zijn ze verklikt, ontdekt in de onderduik, tegen de lamp gelopen met valse papieren? Duidelijk is in elk geval ze apart van David zijn aangehouden en hem in het kamp niet meer hebben gezien. Ze worden op 20 september 1943 met transport XXIIA gedeporteerd naar Auschwitz.

Over hoe hun verblijf in de Dossin kazerne er uit zag tussen 3 augustus en 20 september bestaat geen gedetailleerde informatie. Anders dan het transport waarmee David weggevoerd is, werden de gedeporteerden van Transport XXIIA sneller verzameld. Dat kwam met name door de Aktion Iltis; een grote razzia die plaats vond in de nacht van 3 - 4 september 1943 in België waarbij joden werden opgepakt. Bij aankomst in Auschwitz stuurt de SS 75% van de vrouwen en meisjes en 48% van de mannen en jongens meteen de gaskamers in.²¹

Carolina en haar kinderen worden vermoord op 23 september 1943. Carolina is dan 33 jaar oud, Bernard Henri is 11 jaar oud en Henri Samuel sterft op 8 jarige leeftijd.

Het huis aan de Koning Clovisstraat 57b

Na het vertrek van de Pillers uit het huis aan de Koning Clovisstraat 57b vordert de SD de woning om er meubels in op te slaan van ondergedoken of gedeporteerde Joden. Dan meldt zich in juli 1943 de Maastrichtse wethouder Van Beek bij Smeets, de eigenaar van de woning. Van Beek wordt vergezeld door Hein Jordans die de dirigent is van het Maastrichts Symphonie Orkest en de woning wil huren.

Hoewel Smeets aangeeft aan dat de SD de woning in beslag genomen heeft, draagt de *Beauftragte van de Reichskommissar* in Limburg hem in augustus 1943 op de woning aan Jordans te verhuren. Jordans intrek in de woning werd door de buurt niet op prijs gesteld. Zoiets deed je niet, vond men.

Carolina's zus Ans overleeft de oorlog. Ze trouwt en krijgt een zoon. Onze speciale dank gaat naar hem uit voor zijn hulp bij het tot stand komen van deze biografie. Ans overlijdt op 28 mei 1981.

²¹ Ibid.

3.8.43		XXII. TRANSPORT		5.	
61.	Goudsmit-Cohen Sara P Polak, Levi	31.12.91 Amsterdam	stl. ✓	Hausfrau Hausfrau	✓
✓	62. Mayer Moritz rue de la Province	22.4.19 Amsterdam	stl. ✓	Kaufmann	✓ H ✓
✓	63. Mayer-Rosenstiel Jeanne	19.2.91 Bollendorf	stl. ✓	Hausfrau	✓ F
✓	64. Mayer Charles (Carlo)	7.10.02 Luxemburg	stl. ✓	ohne	✓ G
✓	65. Winnykamien Szyja	15.12.89 Warschau	stl. ✓	Kaufmann	✓ H
✓	66. Winnykamien-Szajngold Marie M	15.6.88 Warschau	stl. ✓	Hausfrau	✓ F
✓	67. Winnykamien Nuzam	12.8.10 Warschau	stl. ✓	Lederarbeiter	✓ H
✓	68. Winnykamien Szama	16.6.18 Warschau	stl. ✓	Friseur	✓ H
✓	69. Jozef Sanders Grietje	10.4.85 Rotterdam	stl. ✓	ohne	✓ F
✓	70. Piller-Polak Karolina	30.7.10 Rotterdam	stl. ✓	Hausfrau	✓ F
✓	71. Piller Bernard	8.2.32 Maastricht	stl. ✓	Schüler	✓ G
✓	72. Piller Harry	15.4.35 Maastricht	stl. ✓	ohne	✓ G
✓	73. Sternberg Arthur	27.5.91 Camen	stl. ✓	Lehrer	✓ H
✓	74. Sternberg-Abraham Hohanna	7.6.93 Eichenrath/Aachen	stl. ✓	Hausfrau	✓ F
✓	75. Polak David Samuel	18.6.14 Maastricht	stl. ✓	Landarbeiter	✓ H

Inschrijvingslijst van Kazerne Dossin met de namen van Carolina, haar zontjes, moeder, broer en schoonzus

26.5.43		XXI. TRANSPORT		37)	
✓	340. I m e r g l i k Szymon Brzezinski	1902 Wolbrun	stl. ✓	H Schneider	✓
✓	341. I m e r g l i k Joel Fissel	23.5.29 Forest-Brüssel	stl. ✓	G Schüler	✓
✓	342. W e j m a n Chaim Chaskel	15.3.97 Breziny	stl. ✓	H Lederarbeiter	✓
✓	343. W e j m a n Toma Suchla	15.7.02 Warschau	stl. ✓	F Lederarbeiterin	✓
✓	344. W e j m a n Karl	21.5.38 St. Gilles	stl. ✓	G ohne	✓
✓	345. K o e n Rafael	30.10.20 Radom	stl. ✓	H Lederarbeiter	✓
✓	346. F r y d m a n Abram	23.5.06 Pruszkow	stl. ✓	H Mechaniker	✓
✓	347. S z e t t e n b e r g Laja	18.12.09 Bresin	stl. ✓	F Hausfrau	✓
✓	348. S z p i t b a u m Maurice	29.12.38 Brüssel	stl. ✓	G ohne	✓
✓	349. C z o p p Hersin	27.4.20 Duisburg	stl. ✓	H Landarbeiter	✓
✓	350. F r y d m a n Majer	1883 Moszna	stl. ✓	H Lederarbeiter	✓
✓	351. W e j m a n Szajndla	24.11.96 Lodz	stl. ✓	F Hausfrau	✓
✓	352. K u r t Clémentine	16.12.21 Wien	stl. ✓	F ohne	✓
✓	353. P i l l e r David	30.6.04 Amsterdam	stl. ✓	H Koch	✓
✓	354. S i e l o n c z y k Regine	14.6.04 Warschau	stl. ✓	F Hausfrau	✓

Inschrijvingslijst van Kazerne Dossin met de naam David Piller. Als beroep staat 'Koch' vermeld